

МІНЛИВІСТЬ ОЦІНКИ ГРУПОВИХ ОЗНАК ЛІНІЙНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КОРІВ-ПЕРВІСТОК ЗА РІЗНИХ ВАРІАНТІВ ПІДБОРУ ЛІНІЙ

Л.М. Хмельничий,
В.В. Вечорка

Розведення за лініями у селекції скотарства є одним із найпотужніших засобів генетичного удосконалення створених українських порід і типів молочної худоби [1]. Тривале внутрішньолінійне розведення оригінальних, особливо цінних у селекційному значенні, генеалогічних формувань, без застосування вимушених міжлінійних кросів, можливе лише за умови наявності у кожній із них трьох-чотирьох відгалужень. При цьому, щоб забезпечити упродовж чотирьох-шести поколінь їхній прогресивний розвиток, необхідно мати достатню кількість бугаїв-поліпшувачів [2]. Разом з тим, з метою збагачення виведених ліній, застосовують кроси з іншими лініями. Вважається, що цінні якості однієї лінії, доповнюючи якості іншої або виправляючи характерні для неї недоліки, збагачують у своєму поєднанні спадковість отриманого потомства при міжлінійних кросах [3, 5]. Сумський внутрішньопородний тип української чорно-рябої молочної перебуває на етапі консолідації за типом, тому потребує ретельної оцінки племінної бази. У цьому аспекті актуальним питанням є використання ефективних селекційних заходів, спрямованих на консолідацію тварин за екстер'єром. Задля цього проведення експериментальних досліджень у напрямку вивчення екстер'єрних ознак тварин з урахуванням їхньої генеалогії є вмотивованим та актуальним. Дослідження корів-первісток сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи проведено у племінному заводі ПП "Буринське" Підліснівського відділення Сумського району. Для проведення досліджень були відібрані групи корів, які отримані у результаті різних варіантів міжлінійного підбору. Зокрема досліджувались дочки бугаїв-плідників наступних ліній: Валіанта 1650414, Метта 1392858, Монтфреча 91779, С. Т. Рокіта 252803, Хеневе 1629391 та Сюпріма 333470. Лінійна класифікація здійснювалась за оцінкою 100-бальної системи з урахуванням чотирьох комплексів статей екстер'єру, які характеризують: вираженість молочного типу, розвиток тулуба, стан кінцівок, морфологічні якості вимені з фінальною оцінкою за тип [4].

Оцінювались перші п'ять груп корів-первісток, які були потомством бугаїв-плідників заводської лінії Валіанта 1650414 – одна з яких отримана у результаті внутрішньолінійного підбору та чотири – у результаті міжлінійних кросів з материнськими лініями: Метта 1392858, Монтфреча 91779, С. Т. Рокіта 252803 та Хеневе 1629391. Наступні п'ять груп корів-первісток були потомками бугаїв-плідників лінії Метта 1392858, які отримані за використання кросу з материнськими лініями: Валіанта 1650414, С. Т. Рокіта 252803, Монтфреча 91779, Хеневе 1629391 та Сюпріма 333470.

За результатами лінійної класифікації потомства бугаїв-плідників батьківської лінії Валіанта спостерігалася достовірна мінливість за оцінками групових ознак у межах оцінюваних поєднань з материнськими лініями. Кращим за групою ознак екстер'єру, які характеризують молочний тип, виявилось потомство корів-первісток, отриманих від внутрішньолінійного підбору (84,2 бала) та кросу ліній Валіанта × С. Т. Рокіта (84,3 бала) та Валіанта × Хеневе (84,0 бали).

Найгірше виражені ознаки молочного типу виявилось у корів-первісток, отриманих у результаті кросу ліній Валіанта × Метта (82,2 бала), які з достовірною різницею поступалися одноліткам, отриманих у варіантах внутрішньолінійного та міжлінійного підборів, відповідно на 2,0 та 1,1-2,1 бала ($P < 0,05-0,001$).

За аналогічного порівняння оцінюваних груп корів міжлінійного кросу Валіанта × Метта за груповими ознаками, які характеризують розвиток тулуба, вимені та фінальною оцінкою типу, спостерігалася така ж закономірність, згідно з якою вони

поступалися за рівнем оцінок з достовірною різницею, відповідно – на 2,3-2,6 бала ($P < 0,001$), 2,0-2,2 ($P < 0,001$) та 1,6-2,0 бала ($P < 0,001$) в усіх варіантах порівнянь за виключенням одноліток від кросу ліній Валіанта × Монтфреча.

Про не досить вдале поєднання ліній Валіанта × Монтфреча свідчать показники лінійної оцінки їхнього дочірнього потомства. Тварини від цього підбору поступалися за оцінкою групових ознак молочного типу, тулуба, вимені та за фінальною оцінкою в усіх варіантах порівнянь, за виключенням потомства ліній Валіанта × Метта, відповідно – на 0,7-1,0 бала ($P < 0,05-0,01$), 2,0-0,3 ($P < 0,001$), 1,8-2,0 ($P < 0,001$) та 1,1-1,5 бала ($P < 0,001$).

Нижчі показники оцінок у корів-первісток, отриманих від кросів ліній Валіанта × Метта та Валіанта × Монтфреча, можна пояснити походженням бугаїв-плідників з боку батьківської та материнської ліній. Батьківську лінію Валіанта представляють чистопородні плідники голштинської породи (Д. Капріс 401393, М. М. Топрейт 387335, Л. Брітеск 5464072), які мають вищі показники оцінки типу дочок за лінійною класифікацією, тоді як материнські лінії Метта та Монтфреча представлені бугаями української чорно-рябої молочної породи (Модний 1533, Фронт 1561, Арик 4838, Гіпноз 4542, Добряк 4624) із значно нижчими характеристиками екстер'єрного типу дочок.

Мінливість оцінок корів-первісток за груповими ознаками та фінальною оцінкою у варіантах різних лінійних поєднань батьківської лінії Метта з материнськими Валіанта, С. Т. Рокіта, Монтфреча, Хенева та Сюпріма суттєво відрізнялися між собою та, особливо, від рівня оцінок потомства, отриманого від внутрішньо- та міжлінійного підбору голштинських плідників батьківської лінії Валіанта з материнськими Валіанта, С. Т. Рокіта та Хенева.

Досить невдалим виявився підбір бугаїв-плідників української чорно-рябої молочної породи при кросі ліній Метта і Монтфреча. Потомство від цього підбору мало найнижчі оцінки за груповими ознаками, які характеризують молочний тип (80,8 бала) та вим'я (80,8 бала), що достовірно нижче у порівнянні з іншими групами, батьки яких з материнської лінії є чистопородними голштинами, відповідно на 1,2-1,6 ($P < 0,001$) та 0,7-1,4 бала ($P < 0,05-0,001$).

Отже, за результатами лінійної класифікації корів-первісток сумського внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи за різних варіантів підбору генеалогічних формувань встановлено, що кращі результати оцінки за груповими ознаками та фінальною оцінкою типу отримано у варіанті внутрішньолінійного підбору лінії Валіанта та при її кросі з материнськими лініями, продовжувачами яких є бугаї-плідники голштинської породи.

Список використаних джерел

1. Буркат В.П., Полупан Ю.П. Розведення тварин за лініями: генезис понять і методів та сучасний селекційний контекст К.: Аграрна наука, 2004. 68 с.
2. Вінничук Д.Т. Структура породи великої рогатої худоби. Вісник сільськогосподарської науки, 1982. № 8, С. 33-38.
3. Гладій М.В., Полупан Ю.П., Базишина І.В., Безрутченко І.М., Полупан Н.Л. Вплив генетичних і паратипових чинників на господарські корисні ознаки корів. Розведення і генетика тварин, 2014. № 48, С. 48-61.
4. Методика лінійної класифікації корів молочних і молочно-м'ясних порід за типом. Хмельничий Л.М., Ладика В.І., Полупан Ю.П., Салогуб А. М. Суми: ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2008, 12 с.
5. Пелехатий М.С., Кучер Д.М. Ефективність використання кросів ліній в заводському стаді української чорно-рябої молочної породи. Вісн. ЖНАЕУ, 2012. № 2 (31), Т 1, С. 141-151.